D. D. DRAŞOVEANU
(1931 – 2001)

Urmărind istoria lingvisticii şi filologiei româneşti pe şcoli, D. Macrea remarca, în cazul grupării clujene, un interes deosebit faţă de lingvistica diacronică, o deschidere spre domeniul istoriei limbii, dar şi spre lingvistica generală, romanistică, lexicologie, lexicografie, fonetică, fonologie, ortografie, geografie lingvistică, stilistică, toponimie, antroponimie şi spre multe alte ştiinţe ale limbajului, ale căror teritorii aveau să se configureze mai târziu.

Consecventă, şcoala lingvistică clujeană şi-a asumat, o bună bucată de vreme, cercetarea în domeniile consacrate prin activitatea lui Sextil Puşcariu, în dialectologie şi istoria limbii, pentru ca, la mai puţin de o jumătate de veac de la înfiinţarea Muzeului Limbii Române, să-şi afirme disponibilitatea de a aborda problemele limbii în diversitatea ori, cum se spune azi, în integralitatea lor, poate tocmai spre a da înfăţişarea unei construcţii durabile operei ce i se prezenta, în 1987, lui D. Macrea drept „şantier pe care nu s-au terminat clădirile mărețe proiectate".

În acest an în care *au plecat dintre noi* ***doi*** dintre cei ce au pledat pentru consecvenţă în cercetarea lingvistică clujeană, se cuvine să arătăm că, dacă lui Romulus Todoran îi revine meritul de a fi făcut să dăinuiască cercetarea diatopică a românei, celor ce ne-au părăsit de curând, lui ***Mircea Zdrenghea*** şi lui ***D. D. Draşoveanu*** le datorăm „îndreptarea" spre abordarea sincronică a limbii, spre româna contemporană, aşezarea firească a interesului pentru morfologie şi pentru sintaxă în buna tradiţie a lingvisticii preconizate de S. Puşcariu.

D. D. Draşoveanu rămâne, atât pentru cei ce s-au format sub directa lui îndrumare, cât şi pentru toţi aceia care, fără a fi avut privilegiul de a-i fi în preajmă, au găsit în opera lui punctul de plecare, argumentul pentru propria lor întreprindere ştiinţifică, ***şeful de necontestat al şcolii clujene de gramatică*** din ultimii 30 de ani, titularul regretat şi de neegalat al *Cursului de sintaxă a limbii române contemporane* de la Facultatea de Litere din Cluj-Napoca.

Fără riscul de a greşi sau de a exagera, se poate spune că puţini dintre profesorii universităţii clujene au creat, după război, asemenea lui D. D. Draşoveanu, o adevărată şcoală de gramatică, în sensul unei apreciabile grupări de forţe intelectuale, în speţă de gramaticieni, în jurul unei personalităţi ştiinţifice, cercetători lansaţi în activitatea ştiinţifică şi formaţi în spiritul concepţiei gramaticale a lui D. D. Draşoveanu, ale cărui idei, sugestii, observaţii stau în germene la baza altor studii şi cărţi ale lingviştilor clujeni din perioada 1970 – 2000.

DACOROMANIA, serie nouă, V–VI, 2000 – 2001, Cluj-Napoca, p. 331-335

Majoritatea lor, mai tineri sau mai puţin tineri, se revendică din această orientare, se consideră deschis tributari ideilor sale ştiinţifice sau, după o expresie frecventă în spaţiul filologic, cel puţin în cel transilvănean, ***fac gramatică à la D. D.***

Lăsând la o parte frumuseţea retorică a cursurilor sale, felul inimitabil de a-şi argumenta ideile şi de a-şi captiva auditoriul, personalitatea profesorului D. D. Draşoveanu s-a conturat şi s-a individualizat pregnant în lucrările sale privind, în esenţă, sintaxa limbii române contemporane, iar prin concepte, definiţii, demonstraţii şi argumente logice, vizând sintaxa generală, organizarea şi funcţionarea limbii ca mijloc de comunicare interumană.

Profesorul D. D. Draşoveanu şi-a construit de-a lungul anilor un sistem personal, profund original, de abordare a gramaticii, un sistem care prin concepte, definiţii şi organizare matematică devine inconfundabil.

Coloana vertebrală a acestui sistem o constituie ***sintagma***, unitate fundamentală (= şi minimală, şi maximală) a nivelului gramatical, constituită din doi termeni, totdeauna numai doi, şi ***relaţia*** ce-i organizează şi-i învesteşte cu calitatea de termeni. Aceasta, relaţia, este definită ca raport de solidaritate între un **gramatem** (= morfem, conectiv) în expresie şi, în conţinut, un ***sens relaţional,*** entitate de semantică gramaticală introdusă şi definită explicit de D. D. Draşoveanu în gramatică, şi nu numai în cea românească.

Tot ceea ce a scris profesorul D. D. Draşoveanu se poate încadra, ca parte componentă, în acest sistem, ca paragrafe sau capitole într-o vastă monografie cu acest titlu. Sistemul, nou sub aspectul concepţiei fundamentale despre gramatică, se structurează arhitectonic într-un număr mare de idei şi concepte a căror prezentare, doar cu definiţii şi exemplele de rigoare, ar putea constitui un dicţionar de idei gramaticale. Strict cantitativ, profesorul D. D. Draşoveanu nu a scris mult, dar studiile şi articolele sale sunt de o mare densitate, într-o redactare aproape matematizată, încât fiecare studiu poate fi considerat un 'rezumat' sau un set de 'concluzii' la o lucrare mai amplă.

Majoritatea studiilor şi articolelor sale au fost publicate în revista „Cercetări de lingvistică" din Cluj-Napoca. E în solidaritatea lingvistului cu această revistă o înţelegere superioară a rolului pe care personalitatea incontestabilă trebuie să şi-l asume.

Profesorul D. D. Draşoveanu s-a ataşat foarte rar ideilor altora pentru a le dezvolta. Nu a fost tributar modelor, ci a fost *creator de idei.* El şi-a prezentat, dezvoltat şi argumentat ideile proprii. (De aici aparenţa (înşelătoare) a documentării bibliografice modeste.)

Pentru a crea o imagine, oricât de săracă, trunchiată şi aproximativă, prezentăm sumar câteva dintre contribuţiile majore ale profesorului D. D. Draşoveanu, dintre care, unele, cele mai multe, au intrat într-un fond „clasic" al literaturii de specialitate, constituind puncte de referinţă, indiferent dacă sunt acceptate sau nu.

În acest sens, dintre tezele gramaticale care îl individualizează pregnant, în raport cu aşa-zisa gramatică «oficială», cu cei mai mulţi dintre gramaticieni, în raport cu manualele şcolare şi diversele materiale de uz didactic, amintim:

– Relația dintre predicat şi subiect este una de subordonare prin acord.

– Elementul predicativ suplimentar, indiferent de natura lui morfologică, nu este o funcție sintactică dublu-subordonată, ci are statutul unui atribut de tip special, raportat exclusiv la nume, dar în prezența obligatorie a unui verb semantic, factorul condiționant.

– Nu există verbe «copulative» sau de relație şi, implicit, nici predicat nominal construit dintr-un asemenea verb şi un nume predicativ, ci toate verbele la mod personal sunt predicative deopotrivă şi au funcția unică de predicat verbal, prin aceasta numele predicative situându-se în afara predicației (= sunt extrapredicative).

– Apoziția (= „reala apoziție”, cea izolată de rest prin pauze, în scris prin pereche de virgule) nu este o funcție sintactică, nu este un „relat”, ci un segment parantetic, situat în afara relației. Este desprins din apoziție aşa-numitul atribut substantival nominatival (râul *Mureş*), care, în fapt, nu are nimic de-a face cu apoziția (= „falsă apoziție”).

– Din punct de vedere funcțional, cazurile se împart în cazuri 1, cazuri 2 şi cazuri 3, epuizând, la nivelul propoziției, flexiunea (cazuală), acordul (adjectival) şi joncțiunea (prepozițională).

– Între nivelurile limbii, nivelul gramatical este unul singur, nu poate fi conceput un nivel morfematic (morfologic) separat de nivelul sintactic (sintagmatic) prin nivelul lexematic.

– Relațiile sintactice sunt numai de două feluri – de coordonare şi de subordonare, tipuri net distincte prin cel puțin 11 perechi de note, iar un al treilea tip de relație se exclude.

– Operează prin perechi de trăsături câteva antinomizări fundamentale: categorii gramaticale de relație vs categorii gramaticale de opoziție, unicitate vs multiplicitate, *pe* morfem vs *pe* prepoziție, cuvinte cu regim verbal personal vs cuvinte cu regim nominal cazual, legături sintactice de la dreapta la stânga vs legături sintactice de la stânga la dreapta, sintagme condiționate vs sintagme necondiționate, viitorul în trecut vs viitorul posterior.

La acestea se pot adăuga reflecțiile mai recente, de mare densitate şi profunzime, despre tranzitive, predicație, personal / impersonal / unipersonal, moduri, dihotomii discutabile ş.a. Toate acestea ne fac să vedem în regretatul nostru profesor, D. D. Draşoveanu, un sintactician de seamă, dublat de un logician pe măsură, un reprezentant remarcabil al gramaticii generale actuale de orientare neotradițională şi structuralistă, de un formalism moderat, cu accentul aproape exclusiv pe gramatica limbii (= a sistemului), nu a vorbirii (= nu a enunțului); în obiectul *gramaticii à la D. D.* elementele 'conținut' şi 'expresie' apar într-un raport echilibrat, ponderea fiecăruia dintre aceste elemente în judecata gramaticală de valoare presupunând, la rându-i, un echilibru.

Credem că vremurile ce vin vor da multă dreptate acestui gramatician de vocație, validându-i tezele şi antitezele, aşezându-l printre gramaticieni în locul ce i se cuvine prin ceea ce a scris, nu mult, dar bine, prin construcția sa pe verticală, nu pe orizontală.

D. D. Draşoveanu s-a bucurat de preţuirea colegilor nu numai pentru intuiţiile sale în cercetarea sintactică a limbii, nu numai pentru că a văzut în relaţia sintactică o unitate fundamentală, ci, mai ales, pentru că a ştiut să descopere în relaţia omenească, sinceră, colegială, autoritară şi prietenească în acelaşi timp, un punct de plecare pentru o construcţie academică, numită simplu – catedră. Parcurgând treptele ierarhiei universitare şi asumându-şi responsabilităţile specifice acesteia, inclusiv funcţia de şef de catedră, D. D. Draşoveanu a înţeles că menirea unui profesor e aceea de a recunoaşte valoarea, de a o lăsa să se manifeste sub privirea ocrotitoare a celui ce, înţelept fiind, a învăţat să dăruiască.

E greu de găsit o expresie potrivită pentru a exprima regretul faţă de această pierdere resimţită de întreaga catedră de limba română, chiar dacă sunt multe expresiile limbii române care vin în ajutor atunci când trebuie să vorbim despre marea plecare a fiinţei, despre trecerea în dincolo. Sunt cuvinte ce uşurează sufletul, alină şi împacă, dând puterea de a spune ceea ce e de nespus.

Cum nu ne prea împăcăm cu imaginea înfricoşătoare a verbului *a muri,* dăm sfârşitului înţelesul unei absenţe şi spunem despre cel ce, de la o vreme, nu mai este că ne-a părăsit, că a plecat, că s-a dus. Trecem astfel un prag şi înţelegem de ce exclama Arghezi: *aşa e jocul…*

Şi totuşi! Sunt oameni despre care nu se poate spune că doar *au fost.*

Sunt oameni la a căror mare plecare limba nu sare în ajutor tocmai pentru că absenţa lor e tăgăduită de ceea ce au dăruit.

Mircea Zdrenghea şi D. D. Draşoveanu sunt doi dintre aceştia!

Cei ce i-au cunoscut, au învăţat de la cel dintâi că limba este o instituţie căreia merită să-i dai deplina dăruire. Mircea Zdrenghea dobândise această convingere de la Sextil Puşcariu, despre care întotdeauna vorbea cu evlavie. Studenţii şi confraţii săi căutau înţelesuri în nesfârşitele profesiuni de credinţă pe care le susţinea întotdeauna atunci când, în abordarea problemelor controversate de fonetică sau de morfologie, găsea argumentul suprem în cartea maestrului său, în inepuizabila *Limba română* a întemeietorului de şcoală lingvistică clujeană, despre care vorbea întotdeauna cu mândrie, în timp ce cei care-l ascultau constatau cu mirare că spunea mai nimic despre propria sa persoană şi aproape totul despre alţii, desigur, despre Sextil Puşcariu – mai ales. Rostea nume ce şi-ar fi meritat locul în manuale. Auditoriul înţelegea din ceea ce profesorul spunea că S. Puşcariu, E. Petrovici, Sever Pop şi mulţi alţii vin de undeva dintr-o epocă de deplină mândrie pentru orice student, pentru orice lingvist, dar acelaşi auditoriu nu înţelegea sau nu avea timp să se întrebe care e locul Profesorului care vorbea în acea devenire a filologiei clujene. Era o neînţelegere şi un fel de uitare pe care o strecura în suflet însuşi Profesorul, fiindcă nu agrea ideea că s-ar putea vorbi în prezenţa lui despre contribuţiile semnate de el, despre meritele sale. De ce aşa? De ce atâta modestie? Poate fiindcă, asemeni intelectualilor interbelici, Mircea Zdrenghea nu pretindea decât în măsura în care oferea. Manifesta respect nu spre a pretinde respectul altora, nu după ce alţii, prin aplecarea capului sau prin mai multă ori mai puţină

verticalitate, fie aceasta chiar şi morală, îi câştigau bunăvoinţa, ci, înainte de toate, pentru a proba prin propriul exemplu că a înţeles, din modelul înaintaşului său, Sextil Puşcariu, care este rolul şi rostul universitarului.

Format la aceeaşi şcoală, D. D. Draşoveanu nu este doar sintacticianul inegalabil care în veacul deja trecut a ilustrat cea mai importantă dintre ştiinţele românei contemporane. Asemeni lui Mircea Zdrenghea, D. D. Draşoveanu e o legendă greu de şters din sufletul a generaţii de studenţi şi de profesori care vor face mereu apel la exemplele sale de limbă vie, la maniera de a argumenta şi de a distinge, la sistematica pe care, cel puţin în reprezentarea relaţiei şi în ordinea cazurilor, a impus-o în pofida tuturor acelora care au considerat cercetarea gramaticală închisă imediat ce a apărut un anumit tratat şi nu au înţeles că în ştiinţa limbii adevărurile nu sunt toate eterne. Pledând pentru o continuă revenire, pentru o reevaluare a tratatelor oficiale, D. D. Draşoveanu proba, asemeni lui Mircea Zdrenghea, un sentiment de respect şi de responsabilitate faţă de cei ce îi apăreau drept beneficiari ai strădaniilor sale, studenţii, profesorii şi, prin aceştia, toţi cei ce mai târziu au recunoscut că sintaxa nu începe cu D. D., nu sfârşeşte cu D. D., ci, ca ştiinţă a relaţiei, cu D. D., cel puţin pentru limba română, sintaxa se întemeiază…

G. G. NEAMŢU, ŞTEFAN GENCĂRĂU
Universitatea „Babeş-Bolyai”
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, 31